

De nieuwe arbitragewet bezien vanuit het perspectief van de gewone rechter

Mr. I. P. M. van den Nieuwendijk *

1 Inleiding

Op 27 mei 2014 heeft de Eerste Kamer het wetsvoorstel Wijziging van Boek 3, Boek 6 en Boek 10 van het Burgerlijk Wetboek en het Vierde Boek van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering in verband met de modernisering van het Arbitragerecht (33611) (hierna: ‘Wetsvoorstel Modernisering Arbitragerecht’) als hamerstuk aangenomen.¹ De nieuwe arbitragewet treedt op 1 januari 2015 in werking.²

De huidige wet dateert van 1 december 1986³ en is alweer bijna 28 jaar oud. Ofschoon de wet al die tijd heeft voldaan, was deze op bepaalde punten wel aan vernieuwing toe, dit ook ter verbetering van de concurrentiepositie van Nederland.⁴

In de memorie van toelichting en in de nota naar aanleiding van het verslag wordt aangekondigd om te komen tot een meer gerichte inzet van de rechter en een verbetering van de efficiëntie van gerechtelijke procedures met betrekking tot arbitrage:

‘Mijn beleid om de rechter zo gericht mogelijk in te zetten leidt tot een aantal aanpassingen die de tussenkomst van de gewone rechter in de arbitrageprocedure betreffen. Zo komen er ruimere mogelijkheden voor – al dan niet voorlopige – bewijsmaatregelen in de arbitrageprocedure. Slechts bij uitzondering ligt hier een rol voor de gewone rechter. De procedure tot vernietiging van een arbitraal vonnis is teruggebracht tot een rechtsgang in één [feitelijke] instantie, namelijk het gerechtshof.’⁵

In deze bijdrage zal een overzicht worden gegeven van de belangrijkste wijzigingen van de arbitragewet vanuit het perspectief van de gewone rechter. Naast de afbakening van de bevoegdheid van de gewone rechter in verband met het bestaan van een geldige arbitrageovereenkomst (zie par. 2), heeft de gewone rechter een assiserende rol (zie par. 3) en een controlerende rol (zie par. 4) ten aanzien van arbitrage.

Alvorens ik benoemde punten zal behandelen, nog een tweetal algemene opmerkingen. Strikter dan in de huidige wet is in de nieuwe arbitragewet aangegeven welke bepalingen van regelend recht en welke bepalingen van dwingend recht zijn.⁶ In de artikelen van regelend recht komt dit tot uitdrukking doordat partijen ook anders kunnen overeenkomen.⁷ Als niet is aangegeven dat partijen anders kunnen overeenkomen, dan is de bepaling van dwingend recht. Verder behoudt de nieuwe wet het monistische stelsel. Uitgangspunt is aldus één regeling voor zowel nationale als internationale arbitrage.⁸

2 Afbakening gewone rechter ten opzichte van arbitrage

2.1 Algemeen

De competentie van de gewone rechter is in het geding als in een bevoegdheidsincident de geldigheid van een arbitrageovereenkomst wordt ingeroepen (zie par. 2.2). Niettegenstaande de overeenkomst tot arbitrage kan de gewone rechter wel bevoegd zijn tot het nemen van maatregelen tot bewaring van recht en het treffen van voorlopige voorzieningen en voorlopige bewijsmaatregelen (zie par. 2.3). Tot slot zal de gewone rechter bevoegd zijn als het scheidsgerecht zich onbevoegd verklaart op de grond dat een geldige arbitrageovereenkomst ontbreekt (zie par. 2.4).

* Mw. mr. I.P.M. van den Nieuwendijk is advocaat bij Houthoff Buruma te Rotterdam. Met dank aan prof. mr. G.J. Meijer voor het lezen van het concept van dit artikel.

1. Zie Stb. 2014/200.

2. Stb. 2014/254.

3. Wet van 2 juli 1986, Stb. 1986/372.

4. Zie voor de belangrijkste wijzigingen van de wet MvT, Kamerstukken II 2012/13, 33611, 3, p. 4-5 en NV II, Kamerstukken II 2013/14, 33611, 5, onder 5, p. 5-8. Ik verwijs voortz naar H.J. Snijders, Algemene beschouwingen bij het Wetsvoorstel Modernisering Arbitragerecht, TvA 2013/31.

5. MvT, Kamerstukken II 2012/13, 33611, 3, p. 1-2. Zie ook NV II, Kamerstukken II 2013/14, 33611, 5, p. 1: ‘Andere voorstellen beogen de tussenkomst van de overheidsrechter zo gericht en efficiënt mogelijk te maken. Dit betekent dat in een beroep op de overheidsrechter is voorzien als dat nodig is voor een goed verloop van de arbitrageprocedure. Daar waar het scheidsgerecht zelf in oplossingen kan voorzien, laat het wetsvoorstel deze ruimte, mits het scheidsgerecht hiertoe voldoende is toegerust.’

6. MvT, Kamerstukken II 2012/13, 33611, 3, p. 5.

7. Voor zover het regelend recht betreft kunnen partijen andere afspraken maken bij overeenkomst, maar ook door te kiezen voor een arbitrage-instituut en het daarbij behorende arbitragereglement. Voor de volledigheid zij opgemerkt dat als een arbitragereglement anders bepaalt ten aanzien van een dwingende wettelijke bepaling, deze laatste bepaling uiteraard voorgaat op het door partijen overeengekomen arbitragereglement.

8. NV II, Kamerstukken II 2013/14, 33611, 5, p. 3.

2.2 Bevoegdheid gewone rechter zaak ten gronde

2.2.1 Algemeen

Art. 1022 Rv⁹ ziet op de bevoegdheid van de gewone rechter en de overeenkomst tot arbitrage. De rechter bij wie een geschil aanhangig is gemaakt waarover een overeenkomst tot arbitrage is gesloten, zal zich onbevoegd moeten verklaren indien een partij zich voor alle wesen op het bestaan van deze overeenkomst beroept, tenzij de overeenkomst tot arbitrage ongeldig is. Art. 1074 Rv¹⁰ bepaalt hetzelfde voor buitenlandse arbitrages. De rechter zal bij een beroep op een arbitrageovereenkomst de geldigheid van de arbitrageovereenkomst moeten toetsen en in dat kader komen verscheidene nieuwe bepalingen aan de orde, waarvan ik er twee zal behandelen (zie par. 2.2.2 en 2.2.3).^{11,12}

2.2.2 Toepasselijk recht op arbitrageovereenkomst

De geldigheid van de overeenkomst tot arbitrage moet worden beoordeeld volgens het daarop toepasselijke formele en materiële recht. Het op de overeenkomst toepasselijke materiële recht moet worden bepaald volgens de algemene regels van internationaal privaatrecht inzake het op overeenkomsten toepasselijk recht. Art. 10:166 BW is nieuw en bepaalt het toepasselijke materiële recht op de vraag of de arbitrageovereenkomst geldig is.¹³ Een overeenkomst tot arbitrage is materieel geldig als zij geldig is naar het recht dat partijen hebben gekozen of naar het recht van de plaats van arbitrage of, indien partijen geen rechtskeuze hebben gedaan, naar het recht dat van toepassing is op de rechtsbetrekking waarop de arbitrageovereenkomst betrekking heeft. Aldus wordt uitdrukking gegeven aan hetgeen reeds in de praktijk gold. Een arbitrageovereenkomst wordt materieel geldig geacht als zij geldig is naar een van de in art. 10:166 BW genoemde stelsels, ook als zij materieel ongeldig is naar het recht van een van de andere genoemde stelsels. De bepaling is van toepassing op zowel Nederlandse als buitenlandse arbitrages en moet door de Nederlandse rechter ingevolge art. 10:2 BW ambtshalve worden toegepast.

9. De bepaling komt overeen met het huidige art. 1022 lid 1 Rv. Het bepaalde in lid 2 en 3 van het huidige art. 1022 Rv is nu geregeld in art. 1022a en 1022b Rv (zie hierover par. 2.3).
10. Afgezien van het overhevelen van het tweede lid van art. 1074 Rv naar art. 1074a Rv (inzake bewarende maatregelen; zie par. 2.3) is er aan deze bepaling verder niets gewijzigd.
11. Art. 10:167 BW (inzake de bescherming aan de wederpartij van een Staat, andere publiekrechtelijke rechtspersoon of staatsonderneming als zij arbitrage zijn overeengekomen en zich daarna beroepen op hun eigen regelgeving om zich aan arbitrage te onttrekken) zal ik niet behandelen omdat dit slechts sporadisch zal voorkomen. Voorts is het artikel feitelijk een codificatie van reeds geldende jurisprudentie en een algemeen aanvaarde regel. Zie HR 28 januari 2005, NJ 2006/469 (DIO/IMS). Zie ook MvT, Kamerstukken II 2012/13, 33611, 3, Art. II, p. 8-9, en NvW, Kamerstukken II 2013/14, 33611, 6, 4B, p. 7-8.
12. Ofschoon de gewone rechter, bij de vraag of een geldige arbitrageovereenkomst bestaat, ook art. 1053 Rv betreffende de separabiliteit van de hoofdovereenkomst en de arbitrageovereenkomst zal moeten toepassen (vgl. Meijer, in: T&C Rv 2014, art. 1053 Rv, aant. 9), zal ik dat artikel hier niet verder behandelen. Zie ook MvT, Kamerstukken II 2012/13, 33611, 3, OO, p. 29.
13. Het gaat dan om aanbod en aanvaarding en wilsgebreken.

2.2.3 Arbitraal beding in algemene voorwaarden op zwarte lijst

Het arbitraal beding in algemene voorwaarden wordt op de zwarte lijst geplaatst door de schrapping van de woorden 'hetzij een of meer arbiters' in art. 6:236 onder n BW. Met deze wijziging is beoogd de positie van de consument te versterken door hem voortaan weloverwogen te laten kiezen voor geschilbeslechting door middel van arbitrage. Als gevolg hiervan is het gebruik van een arbitraal beding in algemene voorwaarden, wanneer het door de gebruiker ervan wordt ingeroepen jegens de consument, onredelijk bezwarend en aldus vernietigbaar. Een en ander kan worden voorkomen (1) door het sluiten van een aparte arbitrageovereenkomst tussen de ondernemer en de consument, zodat de consument welbewust kiest voor arbitrage, of (2) doordat de gebruiker van het beding de consument een termijn van ten minste één maand gunt om te kiezen voor de volgens de wet bevoegde rechter voor de beslechting van het geschil (art. 6:236 onder n BW).¹⁴ Voor dit laatste is voldoende dat de consument de partij die zich op het arbitraal beding beroept hiervan op de hoogte stelt. Een arbitraal beding zal overigens ook na wetswijziging nog steeds moeten voldoen aan de algemene norm van art. 6:233 onder a BW en aan de EG-richtlijn betreffende oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomsten¹⁵ (hierna: 'Richtlijn'). Of een arbitraal beding de toets van art. 6:233 onder a BW en de Richtlijn zal doorstaan, zal blijven afhangen van de omstandigheden van het geval,¹⁶ zoals de omstandigheden waaronder de overeenkomst tot stand is gekomen. Het scheidsrecht en de gewone rechter zullen deze toets, of een arbitraal beding al dan niet onredelijk bezwarend is voor het bepaalde in de Richtlijn, zelfs ambtshalve moeten uitvoeren bij consumentenovereenkomsten.¹⁷ Bij nationale gronden, buiten de Richtlijn om, geldt geen ambtshalve toetsing.¹⁸ Tot slot verwijs ik voor de invloed van de wetswijziging op nieuwe en bestaande algemene voorwaarden nog naar de overgangsregeling in art. 191 lid 1 van de Overgangswet Nieuw Burgerlijk Wetboek ('OBW') en de memorie van toelichting.¹⁹

2.3 Voorlopige voorzieningen, bewarende maatregelen en bewijsmaatregelen

Niettegenstaande de overeenkomst tot arbitrage kan een partij de gewone rechter²⁰ verzoeken tot het nemen van maatregelen

14. Hetzelfde geldt overigens reeds voor een beding dat strekt tot bindend advies.
15. Richtlijn 93/13/EEG van de Raad van 5 april 1993.
16. Zie ook HR 21 september 2012, NJ 2013/431 (Van Marum/Wolff).
17. MvT, Kamerstukken II 2012/13, 33611, 3, p. 7. Zie ook HvJ EU 4 juni 2009, C-243/08, NJ 2009/395 (Pannon/Sustikné Györfi) en HvJ EU 6 oktober 2009, C-40/08, NJ 2010/11 (Asturcom/Rodríguez Nogueira).
18. Vgl. G.J. Meijer, De overeenkomst tot arbitrage volgens het Wetsvoorstel Modernisering Arbitragerecht, TvA 2013/33, par. 3a, die terecht opmerkt dat de MvT ten onrechte verwijst naar jurisprudentie van het Europese Hof van Justitie voor zover het deze toetsing betreft. Deze in voetnoot 17 genoemde jurisprudentie ziet slechts op de ambtshalve toetsing of een arbitraal beding oneerlijk is op grond van alle omstandigheden van het geval, zoals bedoeld in de Richtlijn.
19. MvT, Kamerstukken II 2012/13, 33611, 3, p. 8.
20. Voor wat betreft art. 1022a Rv is dat de voorzieningenrechter van de rechtbank of de kantonrechter in kort geding.

tot bewaring van recht en het treffen van voorlopige voorzieningen en voorlopige bewijsmaatregelen (zie art. 1022a²¹ en 1022b Rv²²).

Voor arbitrages die buiten Nederland plaatsvinden, geldt voor wat betreft de maatregelen tot bewaring van recht en het treffen van voorlopige voorzieningen hetzelfde (art. 1074a Rv²³). Art. 1074a Rv biedt overigens geen zelfstandige grond voor rechtsmacht.²⁴ Volgens huidig recht was het onduidelijk of de Nederlandse rechter ook bevoegd was voorlopige bewijsmaatregelen te treffen, zoals een voorlopig getuigenverhoor, in een arbitrage die buiten Nederland plaatsvindt.²⁵ Dat de Nederlandse rechter daartoe inderdaad bevoegd is, is nu vastgelegd in art. 1074b Rv. Het kan gaan om een zaak die nog aanhangig moet worden gemaakt, maar ook om een zaak die al aanhangig is. De memorie van toelichting vermeldt dat het voor de hand ligt dat een partij de Nederlandse rechter slechts verzoekt in situaties waarbij Nederlandse getuigen, deskundigen of locaties betrokken zijn.²⁶

Nieuw is de toevoeging in art. 1022b Rv dat ook inzage, afschrift of uittreksel van bepaalde bescheiden kan worden bevolen door de gewone rechter.²⁷ Art. 1074b Rv kent deze toevoeging – per abuis? – echter weer niet.²⁸ Afgifte van stukken (in Nederland) in een buitenlandse arbitrage kan door de gewone rechter wel worden bevolen via de algemene weg van kort geding (art. 1074a Rv) en art. 843a Rv, ofschoon op grond daarvan een strengere norm geldt.

De nieuwe wet kent een nieuw criterium²⁹ voor de vraag wanneer de gewone rechter bevoegd is tot het nemen van voornoemde voorlopige voorzieningen en maatregelen tot bewaring van recht en voorlopige bewijsmaatregelen. Art. 1022c Rv bepaalt dat de rechter (in bovenstaande gevallen, genoemd in art. 1022a en 1022b Rv) zich *uitsluitend* bevoegd verklaart indien de gevraagde beslissing *niet of niet tijdig* in arbitrage kan worden verkregen. Aan de regeling ligt de gedachte ten grondslag dat het de voorkeur verdient dat de beslissingen over middelen tot bewaring van recht, voorlopige voorzieningen en voorlopige bewijsmaatregelen zo veel mogelijk in handen liggen bij het ten principale bevoegde scheidsrecht.³⁰ De ‘gevraagde beslissing’ kan namelijk ook worden verkregen (1) op de voet van art. 1043b lid 1 Rv, op grond waarvan het scheidsrecht voorlopige voorzieningen hangende het arbitraal geding kan treffen, (2) in arbitraal kort geding (zie art. 1043b lid 2 Rv), (3) op de voet van art. 1040 lid 2 Rv, op grond waarvan het scheidsrecht – kort gezegd – afgifte van stukken kan bevelen, of (4) op de voet van art. 1036 Rv, op grond waarvan het arbitraal geding wordt gevoerd op de wijze zoals door het scheidsrecht bepaald en waarbij kan worden verdedigd dat het scheidsrecht een voorlopig getuigenverhoor kan gelasten in de bodemzaak voorafgaande aan het getuigenverhoor ‘ten gronde’ (vergelijk art. 187 lid 2 Rv). De gewone rechter zal dan toetsen of de voorziening niet³¹ of niet tijdig in arbitrage kan worden verkregen.³² Een exacte invulling van dit criterium wordt nadrukkelijk overgelaten aan de rechtspraak, die daarbij rekening kan houden met de omstandigheden van het geval, waaronder – maar niet beperkt tot – de inhoud van de overeenkomst tot arbitrage.³³ De gewone rechter zal zich bijvoorbeeld bevoegd kunnen verklaren als nog geen arbiters zijn benoemd, tenzij dit op korte termijn zal plaatsvinden. De invoering van art. 1043b lid 1 Rv zal de mogelijkheden van de gewone rechter in kort geding om voorlopige voorzieningen te treffen in het kader van de arbitrage wel enigszins beperken. En ook als partijen arbitraal kort geding op de voet van art. 1043b lid 2 Rv zijn overeengekomen, ligt onbevoegdverklaring door de overheidsrechter eerder voor de hand.³⁴ Ofschoon bij nota van wijziging uit art. 1022c Rv de woorden ‘dan wel de overeenkomst ongeldig is’ geschrapt zijn om de overheidsrechter niet te laten treden in de discussie omtrent de vraag of de arbitrageovereenkomst geldig is, moet mijns inziens echter wel worden aangenomen dat indien aanstonds en zonder onderzoek kan worden vastgesteld dat een overeenkomst tot arbitrage ontbreekt, de gewone rechter zich wel bevoegd mag achten. Voorts zal bij een verzoek tot

21. Art. 1022a Rv laat het bepaalde in art. 13 Rv onverlet. De bevoegdheid van de gewone rechter, de voorzieningenrechter van de rechtbank respectievelijk de kantonrechter in kort geding tot het treffen van bewarende of voorlopige maatregelen kan dus niet worden betwist op de enkele grond dat hij ten principale geen rechtsmacht heeft.

22. Vgl. het huidige art. 1022 lid 2 en 3 Rv.

23. Vgl. het huidige art. 1074 lid 2 Rv.

24. Afzonderlijk dient te worden getoetst of bevoegdheid mag worden aangenomen op basis van internationale verdragen, verordeningen of het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering. Zie ook MvT, Kamerstukken II 2012/13, 33611, 3, MMM, p. 43.

25. Aangenomen werd wel een analoge toepassing van art. 1022 lid 3 Rv. Zie mijn annotatie bij Rb. Amsterdam 11 december 2009, JBP 2009/60.

26. MvT, Kamerstukken II 2012/13, 33611, 3, MMM, p. 43.

27. Zie G.J. Meijer over de verhouding tussen art. 1040 lid 2 en 1022b Rv m.b.t. het verzoek tot inzage, afschrift of uittreksel van bepaalde bescheiden, in: Meijer 2013, par. 5a. Hij meent dat het verzoek tot het bevel tot afschrift slechts mogelijk moet zijn tot de benoeming van arbiters.

28. Hierover wordt niets vermeld in de MvT. Enerzijds zou uit art. V van het voorstel van wet, betreffende de toevoeging van een tweede lid aan art. 1074b Rv (over afgifte van stukken op de voet van art. 162b (nieuw) Rv) voor zover het wetsvoorstel Wijziging van het recht op inzage in bescheiden (Kamerstukken II 2011/12, 33079) eerder in werking zou treden dan de nieuwe arbitragewet (zie voorstel van wet, Kamerstukken II 2012/13, 33611, 2, art. V, p. 24), kunnen worden afgeleid dat het inderdaad een foutje van de wetgever betreft. Anderzijds kent art. 1074B van het Voorontwerp Van den Berg (zie hierover voetnoot 97) ook geen toevoeging voor de afgifte van stukken.

29. Voorheen moest op grond van art. 1022 lid 2 Rv worden getoetst aan art. 1051 lid 2 Rv (‘Indien, niettegenstaande een zodanige overeenkomst, de zaak in kort geding bij de voorzieningenrechter is aangebracht, kan deze, indien een partij zich op het bestaan van deze overeenkomst beroept, alle omstandigheden in aanmerking nemende, zich onbevoegd verklaren door de zaak te verwijzen naar het overeengekomen arbitraal kort geding, tenzij de overeenkomst ongeldig is.’) en op grond van art. 1022 lid 3 Rv was de toets ‘tenzij ten tijde van het verzoek arbiters zijn benoemd’.

30. MvT, Kamerstukken II 2012/13, 33611, 3, B, C en D, p. 10. Zie ook NvW, Kamerstukken II 2013/14, 33611, 6, 5A, p. 8.

31. Zo kan bijv. een verlof tot beslaglegging niet door arbiters worden gegeven. Voor deze maatregel tot bewaring van recht zal men naar de gewone rechter moeten.

32. Aangenomen moet m.i. worden dat hier (met ‘niet of niet tijdig’) niet is bedoeld dat de gewone rechter ook aangezocht kan worden in gevallen waarin het scheidsrecht een verzoek tot dergelijke voorzieningen of maatregelen eerder afwees.

33. MvT, Kamerstukken II 2012/13, 33611, 3, B, C en D, p. 10.

34. NvW, Kamerstukken II 2013/14, 33611, 6, 5A, p. 9.

een voorlopige voorziening op de voet van art. 1022a en 1074a Rv wel aan de orde kunnen komen of een geldige overeenkomst tot *arbitraal kort geding* bestaat (vergelijk het huidige art. 1051 lid 2 Rv). Art. 1074d Rv is de tegenhanger van art. 1022c Rv en bepaalt hetzelfde voor buitenlandse arbitrages.³⁵

Opvallend is ten slotte dat in art. 1022b Rv, inzake de voorlopige bewijsmaatregelen, de overeenkomstige toepassing verklaring van art. 187 lid 1 en 203 lid 1 Rv (zoals in het huidige art. 1022 lid 3 Rv), inzake welke rechter (absoluut en relatief) bevoegd is in dezen, is weggehaald, zonder daarover iets in de memorie van toelichting te vermelden. Aangenomen moet mijns inziens worden dat deze bepalingen nog steeds moeten worden toegepast voor de bepaling van de bevoegde rechter alsof geen overeenkomst tot arbitrage van kracht is.³⁶

2.4 Gevolgen onbevoegdverklaring scheidsgerecht

Partijen kunnen zich voor alle wesen op de onbevoegdheid van het scheidsgerecht beroepen op de grond dat een geldige overeenkomst tot arbitrage ontbreekt (art. 1052 lid 2 Rv). Indien en voor zover het scheidsgerecht zich vervolgens onbevoegd verklaart op grond van het ontbreken van een geldige arbitrageovereenkomst, is de gewone rechter bevoegd van de zaak kennis te nemen. Bij onbevoegdverklaring op een andere grond (bijvoorbeeld wegens onregelmatige samenstelling van het scheidsgerecht) blijft de arbitrageovereenkomst van kracht, tenzij de partijen anders zijn overeengekomen (art. 1052 lid 5 Rv). Deze laatste zin, de onbevoegdverklaring op een andere grond, is nieuw en beperkt daarmee de bevoegdheid van de gewone rechter.

Voor het geval het scheidsgerecht zich inderdaad onbevoegd verklaart op grond van het ontbreken van een geldige arbitrageovereenkomst en de gewone rechter daarna bevoegd is van de zaak kennis te nemen (art. 1052 lid 5 Rv), wijs ik nog op een wijziging in art. 3:316 en 3:319 BW inzake de stuiting van de verjaring van een rechtsvordering respectievelijk de aanvang van een nieuwe verjaringstermijn.³⁷ Een en ander zal ik hier niet nader uitwerken.

35. De NV II (Kamerstukken II 2013/14, 33611, 5, p. 20) vermeldt overigens nog dat voorstelbaar is dat naar het op de buitenlandse arbitrage toepasselijk recht uitvoering van een verzoek of vordering in het geheel niet mogelijk is. Niet uitgesloten is dat partijen juist of mede daarom voor die plaats van arbitrage hebben gekozen. De rechter moet en kan met dit soort omstandigheden rekening houden, wanneer hij een beslissing neemt die landsgrenzen overschrijft.

36. Zie echter ook Meijer, in: T&C Rv 2014, die schrijft dat letterlijke toepassing van art. 187 lid 1 Rv op problemen kan stuiten in zuiver internationale gevallen, waarbij alleen de plaats van arbitrage de aanknopingspunt met Nederland vormt (art. 1022 Rv, aant. 3b).

37. De bepalingen verdienen geen schoonheidsprijs, maar moeten m.i. naar de geest van de wet worden uitgelegd. Zo had bijv. naar mijn mening art. 1067 Rv ook onder a (van art. 3:316 lid 4 BW) moeten worden opgenomen. De stuiting zou immers ook moeten gelden voor de situatie dat het scheidsgerecht na vernietiging niet meer bevoegd is, maar de bevoegdheid van de gewone rechter herleeft omdat is vernietigd op de grond dat een geldige arbitrageovereenkomst ontbreekt. Verder hadden m.i. in art. 3:316 lid 4 onder b BW in de opsomming van gevallen waarin de rechter zich onbevoegd verklaart ook art. 1022c en 1074 Rv moeten worden opgenomen.

3 Assisterende rol gewone rechter

3.1 Algemeen

Hieronder zal ik de belangrijkste wijzigingen bespreken die de nieuwe arbitragewet met zich brengt, voor zover het de assisterende rol van de gewone rechter in het arbitraal geding betreft.³⁸

3.2 Benoeming arbiters en ontheffing opdracht scheidsgerecht

3.2.1 Aantal arbiters en benoeming aanvullend arbiter

Nieuw is de wettelijke vastlegging van de bepaling dat de voorzieningenrechter van de rechtbank – als partijen er samen niet uitkomen – het aantal arbiters bepaalt en de aanvullende arbiter benoemt, *ongeacht* de vraag of de arbitrageovereenkomst geldig is. Hiertoe verklaart art. 1026 lid 5 Rv art. 1027 lid 4 Rv van overeenkomstige toepassing, waarin is bepaald dat de voorzieningenrechter de arbiter(s) benoemt, *ongeacht* de vraag of de overeenkomst tot arbitrage geldig is. Een en ander werd al aangenomen.³⁹ Volledigheidshalve merk ik op dat op grond van jurisprudentie met betrekking tot art. 1027 lid 4 Rv de rechter – ondanks het bepaalde in art. 1027 lid 4 Rv – het verzoek kan afwijzen indien aanstonds en zonder onderzoek kan worden vastgesteld dat een overeenkomst tot arbitrage ontbreekt.⁴⁰ Aangenomen moet worden dat dit thans ook voor art. 1026 Rv heeft te gelden.

3.2.2 Benoeming van (slechts de) ontbrekende arbiter(s)

Op grond van art. 1027 lid 3 Rv kan op verzoek van de meest gereede partij de benoeming van arbiters plaatsvinden door de voorzieningenrechter van de rechtbank, indien de benoeming niet binnen de (in art. 1027 lid 2 Rv genoemde) termijn (van drie maanden na aanhangigheid) plaatsvindt. Nieuw is dat de voorzieningenrechter *slechts* de ontbrekende arbiter(s) benoemt (in plaats van *alle* arbiters) en dat de termijn in art. 1027 lid 2 Rv van twee naar *drie* maanden is verlengd.⁴¹

3.2.3 Benoeming in geval van bevoorrechte positie

Ingevolge het vernieuwde (van leden voorzien) art. 1028 Rv kan elk van de partijen, in afwijking van de overeengekomen benoemingsregeling, de voorzieningenrechter van de rechtbank verzoeken de arbiter of arbiters te benoemen, indien bij overeenkomst of anderszins een bevoorrechte positie bij de benoeming van arbiter of arbiters is toegekend aan een van de

38. Het inwinnen van buitenlands recht op de voet van art. 1044 Rv laat ik buiten beschouwing. Zie hierover MvT, Kamerstukken II 2012/13, 33611, 3, EE, p. 24.

39. Vgl. Meijer, in: T&C Rv 2014, art. 1026 Rv, aant. 4 en H.J. Snijders, Nederlands Arbitragerecht, Deventer: Kluwer 2011, art. 1026 Rv, aant. 2.

40. HR 21 oktober 2011, NJ 2013/23 m.nt. HJS, JBP 2011/53 m.nt. I.P.M. van den Nieuwendijk (Hasfeld/Cohen); men kan zich zelfs afvragen of in dergelijke gevallen de voorzieningenrechter het verzoek niet zal *moeten* afwijzen (zie hiertoe mijn annotatie bij de voornoemde uitspraak).

41. Met de verlenging van deze termijn is de voorheen afwijkende termijn van drie maanden, voor het geval een van de partijen buiten Nederland woont of feitelijk verblijft houdt, overbodig geworden en aldus geschrapt.

partijen (art. 1028 lid 1 Rv). De bepaling is op vijf punten inhoudelijk gewijzigd, waarvan ik er een tweetal noem.⁴² Ten eerste moet het verzoek binnen *drie* maanden na aanhangigheid worden gedaan, tenzij een verlenging is overeengekomen (voorheen was dit een maand en was verlenging niet mogelijk). Ten tweede is verduidelijkt dat na het verstrijken van de termijn noch bij het scheidsgerecht, noch bij de gewone rechter een beroep op de bevoorrechte positie kan worden gedaan (art. 1028 lid 2 Rv). Hieruit volgt dat een beroep gedaan binnen de termijn, en dat vervolgens wordt afgewezen, niet eraan in de weg staat een en ander later in een vernietigingsprocedure aan de orde te stellen.

3.2.4 Ontheffing opdracht

Art. 1029 lid 5 Rv ziet op de ontheffing van de opdracht van het scheidsgerecht indien het, ondanks herhaalde aanmaning, zijn opdracht, alle omstandigheden in aanmerking genomen, op onaanvaardbaar trage wijze uitvoert.⁴³ Dit geschiedt op verzoek van een van de partijen door de door partijen aangewezen derde of, bij gebreke daarvan, door de voorzieningenrechter van de rechtbank. De memorie van toelichting vermeldt dat dit artikel geen ruimte laat om slechts *enkele* arbiters van hun opdracht te ontheffen (de bepaling spreekt immers ook over scheidsgerecht), zelfs niet in de situatie dat de verdraging aantoonbaar aan enkele arbiters valt te wijten. Nieuw is ook dat bij ontheffing van de opdracht niet meer de bevoegdheid van de overheidsrechter herleeft,⁴⁴ en dat de opdracht van arbiters niet wordt beëindigd. Hier zien we dus wederom een inperking van de bevoegdheid van de overheidsrechter. Het staat partijen wel vrij anders overeen te komen en aldus hun zaak alsnog aan de overheidsrechter voor te leggen (zie art. 1031 Rv, dat bepaalt dat partijen gezamenlijk de opdracht van het scheidsgerecht kunnen beëindigen).⁴⁵ Nieuw is ook dat het verzoek tot ontheffing van de opdracht zonder advocaat kan plaatsvinden (art. 1071 Rv).⁴⁶

3.3 Beslissing over wraking

De wraking van arbiters is geregeld in art. 1033-1035 Rv. Nieuw is de mogelijkheid van *institutionele* wraking. Op grond van art. 1035 lid 7 Rv kunnen partijen voorzien in de behandeling van een verzoek tot wraking door een onafhankelijke derde (anders dan de voorzieningenrechter van de rechtbank), bijvoorbeeld een arbitrage-instituut.⁴⁷ De beslissing over de gegrondheid van wraking geschiedt nog slechts door de voorzieningenrechter voor zover partijen niet bij overeenkomst hebben voorzien in een onafhankelijke derde. Met deze bepa-

ling behoort de samenloop van de wettelijke wrakingsprocedure en de institutionele wrakingsprocedure tot het verleden.⁴⁸ Indien partijen institutionele wraking zijn overeengekomen, moeten zij ook die weg volgen en is de toetsing van de wraking door de rechter uitgesloten. De gewone rechter vervult nog wel een controlerende rol in dezen door de mogelijkheid van een latere vernietiging van het arbitrale vonnis wegens strijd met de openbare orde, bijvoorbeeld als de institutionele wrakingsprocedure niet de vereiste onafhankelijkheid bood, aldus de nota naar aanleiding van het verslag.⁴⁹ Afgevraagd kan worden of op grond van de oorspronkelijke wrakingsgronden die door het arbitrage-instituut zijn afgewezen alsnog de vernietiging van het arbitraal vonnis kan worden gevorderd.⁵⁰ Mij dunkt van wel, zij het dat dan wel de strenge toets van *feitelijke* partijdigheid zal hebben te gelden conform de Nordström-jurisprudentie.⁵¹

3.4 Verhoor van weigerachtige getuigen

Ook bij het niet-vrijwillig verschijnen van een getuige of een weigerachtige getuige is een assisterende rol voor de voorzieningenrechter weggelegd (zie hiervoor art. 1041a Rv). Nieuw in dit verband is art. 1074c Rv, dat ziet op een gelijke regeling als art. 1041a Rv, maar dan voor buitenlandse arbitrages. Een overeenkomst tot arbitrage waaruit voortvloeit dat arbitrage buiten Nederland moet plaatsvinden, belet niet dat een partij de gewone rechter verzoekt een rechter-commissaris te benoemen, indien een getuige die in Nederland woont of feitelijk verblijf houdt niet vrijwillig verschijnt (zie ook art. 1074d Rv; zie par. 2.3).

3.5 Samenvoeging

Art. 1046 Rv regelt de samenvoeging van arbitrale gedingen. Onder het vernieuwde art. 1046 Rv kunnen partijen een derde aanwijzen die de samenvoeging gelast. Deze derde zal veelal een arbitrage-instituut zijn.⁵² Slechts bij gebreke van een door partijen aangewezen derde beslist – zoals onder de huidige wet – de voorzieningenrechter van de Rechtbank Amsterdam over een verzoek tot samenvoeging. Door de mogelijkheid een derde aan te wijzen behoort thans de samenvoeging met een *buiten* Nederland aanhangig geding tot de mogelijkheden. Dit geldt echter niet als geen derde is aangewezen en de voorzieningenrechter bevoegd is. Voorts bevat het nieuwe tweede lid van art. 1046 Rv een niet-limitatieve opsomming van criteria aan de hand waarvan kan worden beoordeeld of samenvoeging wenselijk is, te weten geen onredelijke vertraging, de stand waarin de arbitrale gedingen zich bevinden, het bestaan van een zo nauwe band tussen de arbitrale gedingen dat een goede rechtsbedeling vraagt om gelijktijdige behandeling, en berechting ter vermijding van onverenigbare beslissingen.

42. Zie verder MvT, Kamerstukken II 2012/13, 33611, 3, J, p. 12.

43. Vgl. het huidige art. 1031 lid 2 Rv.

44. Geschrapd is: 'In dat geval herleeft de bevoegdheid van de gewone rechter, tenzij de partijen anders zijn overeengekomen.'

45. Zie ook MvT, Kamerstukken II 2012/13, 33611, 3, K, p. 13.

46. In afwijking van de hoofdregel dat in verzoekschriftprocedures voor de rechtbank en de voorzieningenrechter het verzoekschrift en het verweerschrift door een advocaat moeten worden ingediend, somt art. 1071 Rv specifieke gevallen op waarvoor dit niet hoeft.

47. Zie bijv. art. 14 ICC Reglement. Vgl. ook art. 13 UNCITRAL Model Law.

48. Zie bijv. Rb. Rotterdam 6 december 2006, JBPr 2006/92 m.nt. I.P.M. van den Nieuwendijk.

49. NV II, Kamerstukken II 2013/14, 33611, 5, Q, p. 12.

50. Zie hierover ook J.J. van Haersolte-van Hof, Het scheidsgerecht, TvA 2013/34, par. 5.

51. HR 18 februari 1994, NJ 1994/765 (Nordström/Nievelt Goudriaan & Co).

52. Zie bijv. art. 10 ICC Arbitration Rules.

4 Controlerende rol gewone rechter

4.1 Algemeen

Hieronder zal ik de belangrijkste wijzigingen bespreken die de nieuwe arbitragewet met zich brengt, voor zover het de controlerende rol van de gewone rechter ten aanzien van arbitrage betreft.

4.2 Tenuitvoerlegging in Nederland

4.2.1 Algemeen

Voor wat betreft de tenuitvoerlegging van een arbitraal vonnis in Nederland moet onderscheid worden gemaakt tussen de tenuitvoerlegging van (1) een Nederlands arbitraal vonnis, dat wil zeggen een arbitraal vonnis met als plaats van arbitrage Nederland (vergelijk art. 1073 Rv; zie par. 4.2.2), en (2) een buitenlands arbitraal vonnis, dat wil zeggen een arbitraal vonnis gewezen in een vreemde staat (zie par. 4.2.3).

4.2.2 Tenuitvoerlegging Nederlands arbitraal vonnis

Art. 1062 en 1063 Rv regelen de tenuitvoerlegging van een Nederlands arbitraal vonnis. Voordat een partij een arbitraal vonnis ten uitvoer kan leggen, moet de gewone rechter daartoe een verlov verlenen. Dit is in beginsel een *ex parte*-procedure bij de voorzieningenrechter van de rechtbank. De belangrijkste wijziging in art. 1062 Rv is dat door te spreken van 'arbitraal vonnis' zowel voor een geheel of gedeeltelijk eindvonnis als voor een executabel *tussenvonnis* een verlov kan worden gekregen.⁵³ Hierbij kan worden gedacht aan een *tussenvonnis* met een kostenveroordeling. Bevoegd tot de verlovverlening is de voorzieningenrechter van de rechtbank van het arrondissement waarin de plaats van arbitrage is gelegen.⁵⁴

Het vernieuwde art. 1063 lid 1 Rv geeft een verruiming van de weigeringsgronden. De voorzieningenrechter kan⁵⁵ het verlov tot tenuitvoerlegging weigeren als hem na 'summierlijk onderzoek'⁵⁶ is gebleken dat het aannemelijk is dat het vonnis (1) zal worden vernietigd op een van de *vernietigingsgronden* (art. 1065 lid 1 onder a-e Rv) of (2) zal worden herroepen op een van de *herroepingsgronden* (art. 1068 lid 1 Rv) (zie art. 1063 lid 1 Rv). Vorenstaande heeft te gelden zolang de termijn voor *vernietiging* – zoals bedoeld in art. 1064a Rv – nog niet is

verstrekken, dan wel indien vernietiging is ingesteld. Als de vernietigingstermijn *ongebruikt* is verstrekken, zal – zoals reeds onder het huidige recht het geval was – het verlov slechts geweigerd kunnen worden als na summierlijk onderzoek is gebleken van strijd met de openbare orde (vergelijk art. 1065 lid 1 onder e Rv) (zie art. 1063 lid 2 Rv). De wetgever heeft hier – met de verwijzing naar art. 1064a Rv – echter over het hoofd gezien (1) dat art. 1064a Rv ook een tweede aanvang van de vernietigingstermijn kent, te weten drie maanden na betekening van het vonnis voorzien van een verlov tot tenuitvoerlegging (zie ook par. 4.3.3), en (2) dat het arbitraal vonnis niet altijd wordt gedeponereerd, ook als partijen dit zijn overeengekomen.⁵⁷ In beide gevallen zal de vernietigingstermijn zoals bedoeld in art. 1063 lid 2 Rv niet verstrijken. Gezien het vorenstaande zal de rechter strikt genomen aldus slechts in een uitzonderingsgeval toekomen aan het bepaalde in art. 1063 lid 2 Rv (en slechts toetsen aan de openbare orde) en in de meeste gevallen ook toetsen aan de vernietigingsgronden en herroepingsgronden. Slechts in het geval dat eerst een verlov tot tenuitvoerlegging in het buitenland wordt gevraagd en dat verlov samen met het arbitraal vonnis aan de wederpartij wordt betekend, kan de verruimde toetsing worden voorkomen. Deze fout in de wet is waarschijnlijk gekomen doordat de tweede vernietigingstermijn pas bij nota van wijziging weer in het voorstel van wet is gekomen.⁵⁸ Verdedigd kan wellicht worden dat het bepaalde in art. 1063 lid 2 Rv slechts ziet op de eerste vernietigingstermijn. Los van het vorenstaande vraag ik mij af hoe de voorzieningenrechter *ambtshalve* de vernietigingsgronden en herroepingsgronden moet gaan toetsen. Of moeten wij aannemen dat de verlovprocedure in deze gevallen geen *ex parte*-procedure meer is, aangezien geen sprake meer kan zijn van 'terstond toewijzen', nu de voorzieningenrechter aan de vernietigingsgronden en herroepingsgronden moet toetsen? Met andere woorden, zullen beide partijen in deze gevallen moeten worden opgeroepen? Voorts vraag ik mij af hoe een en ander zich verhoudt tot de jurisprudentie over stelplicht en bewijslast bij een vordering tot vernietiging.⁵⁹ Overigens kan volgens het huidige recht, ofschoon wel afhankelijk van de praktijk dienaangaande bij de desbetreffende voorzieningenrechter, een partij die het vermoeden heeft dat een verlov tot tenuitvoerlegging van een arbitraal vonnis zal worden verzocht, de voorzieningenrechter informeel verzoeken te worden opgeroepen om te worden gehoord.⁶⁰ Deze partij zal dan, als de termijn voor vernietiging nog niet is verstrekken, eigenlijk al haar vernietigingsdagvaarding of herroepingsdagvaarding klaar hebben moeten liggen. Voorts zij nog opgemerkt dat het wellicht ook wat ongelukkig is dat door deze regeling verschillende

53. Hiertoe zijn de woorden 'geheel of gedeeltelijk eindvonnis' geschrapt.

54. De bevoegde rechter wijzigt overigens niet, aangezien voorheen de voorzieningenrechter van de rechtbank ter griffie waarvan het origineel van het vonnis moest worden nedergelegd, bevoegd was. Dit was op de voet van art. 1058 lid 1 Rv de rechtbank binnen welk arrondissement de plaats van arbitrage was gelegen.

55. De wet bepaalt weliswaar dat de voorzieningenrechter 'kan weigeren', maar hij is ter zake niet discretionair bevoegd. Als de weigeringsgronden zich voordoen, dan zal hij het verlov moeten weigeren. Zie Meijer, in: T&C Rv 2014, art. 1063 Rv, aant. 1.

56. De woorden 'kennelijk in strijd met de openbare orde of goede zeden' zijn vervangen door 'summierlijk onderzoek'. Inhoudelijk wijzigt er niets, aangezien deze redactie reeds overeenstemt met de uitleg van de huidige redactie blijkens de totstandkomingsgeschiedenis (Kamerstukken II 1985/86, 18464, 3, p. 27). Met deze wijziging komt ook in de wet duidelijker tot uitdrukking dat een verlovprocedure geen oneigenlijke vernietigings- of herroepingsprocedure is (zie MvT, Kamerstukken II 2012/13, 33611, 3, ZZ, p. 37-38).

57. Zie par. 4.3.3 over de afschaffing van het verplichte depot.

58. NvW, Kamerstukken II 2013/14, 33611, 6, p. 4 en 5L, p. 12.

59. Zie HR 23 april 2010, NJ 2011/475 (AREB/AMEG). De Hoge Raad overweegt hierin o.a. dat de rechter niet bevoegd is *ambtshalve*, zonder dat een daarop gericht partijdebat heeft plaatsgevonden, te onderzoeken of het bepaalde in art. 1065 lid 4 Rv (dat ziet op een vorm van rechtsverwerking en de openbare orde niet raakt) zich voordoet. En verder dat de stelplicht en de bewijslast t.a.v. het in art. 1065 lid 4 Rv bedoelde geval rusten op de partij die vernietiging van het arbitraal vonnis vordert.

60. Meijer, in: T&C Rv 2014, art. 1062 Rv, aant. 3.

rechters een oordeel over de vordering tot vernietiging vellen, zij het dat het oordeel van de voorzieningenrechter in de verlovprocedure een voorlopig oordeel zal zijn (ten aanzien van de vraag of zich daadwerkelijk vernietigingsgronden voordoen)⁶¹ en de toets anders lijkt.

Tot slot is ook de termijn voor hoger beroep en cassatie tegen een weigering verlov te verlenen gewijzigd van twee naar drie maanden. Volledigheidshalve zij opgemerkt dat tegen een verlov *verlening geen* hoger beroep of cassatie openstaat. Voor de wederpartij van de verzoeker staan slechts de rechtsmiddelen van vernietiging of herroeping open tegen het arbitraal vonnis (art. 1062 lid 3 Rv).

4.2.3 Tenuitvoerlegging buitenlands arbitraal vonnis

De erkenning en tenuitvoerlegging van een buitenlands arbitraal vonnis worden geregeld in art. 1075 Rv (krachtens verdrag) en art. 1076 Rv (buiten verdrag). Beide betreffen *inter partes*-procedures bij het *gerechtshof* (voorheen was dit de voorzieningenrechter van de rechtbank, zoals ook bij de verlovverlening van een Nederlands arbitraal vonnis). In beide artikelen wordt verduidelijkt dat de erkenning en tenuitvoerlegging op *verzoek* van een van de partijen geschieden en dat art. 261-291 Rv (verzoekschriftprocedure) van toepassing zijn (art. 1075 lid 1 en 3 respectievelijk 1076 lid 1 en 7 Rv). Verder is de cassatietermijn gewijzigd van twee naar drie maanden (art. 1075 lid 2 en 1076 lid 6 Rv). Voorts wordt art. 1076 lid 4 Rv op een tweetal inhoudelijke punten gewijzigd. Schending van de opdracht (art. 1076 lid 1 onder A sub c Rv) kan niet tot weigering van de erkenning en tenuitvoerlegging leiden 'indien het niet houden aan de opdracht niet van *ernstige* aard is'.⁶² Tot slot is de rechtsverwerking in zoverre verduidelijkt dat het beroep op schending van de opdracht *tijdig* moet worden gedaan.⁶³ indien de partij die schending van de opdracht aanvoert, aan het geding heeft deelgenomen zonder daarop *tijdig* een beroep te doen, hoewel haar bekend was dat het scheidsgerecht zich niet aan zijn opdracht hield, kan deze grond niet leiden tot weigering van de tenuitvoerlegging.

4.3 Vernietiging en remission

4.3.1 Algemeen

Art. 1064 Rv bepaalt dat tegen een geheel of gedeeltelijk arbitraal eindvonnis slechts de (buitengewone) rechtsmiddelen van vernietiging (zie par. 4.3.2- 4.3.8) en van herroeping (zie par. 4.4) openstaan (vergelijk het huidige art. 1064 lid 1 Rv).⁶⁴

4.3.2 Bevoegdheid

De vordering tot vernietiging moet worden ingesteld bij het *gerechtshof* (voorheen de rechtbank) van het ressort waarin de plaats van arbitrage is gelegen (art. 1064a lid 1 Rv). Hiermee

wordt voorkomen dat twee feitelijke instanties bij de overheidsrechter over de vordering tot vernietiging moeten oordelen.⁶⁵ Zo wordt partijen een relatief kostbare en tijdrovende rechtsgang uitgespaard.⁶⁶

4.3.3 Termijn voor vernietiging

Art. 1064a lid 2 Rv regelt de termijn waarbinnen een vordering tot vernietiging moet worden ingesteld. Voor deze termijn is allereerst van belang de wijziging in art. 1058 Rv, te weten de afschaffing van de verplichte deponering van het arbitraal vonnis. Deponering is alleen vereist als partijen dat zijn overeengekomen (*opt-in*) (art. 1058 lid 1 onder b Rv). Als partijen geen depot zijn overeengekomen, dan nemen termijnen aanvang vanaf de verzending van het vonnis. Het vonnis wordt geacht te zijn verzonden indien vier weken na de dagtekening van het vonnis zijn verstreken (art. 1058 lid 2 Rv).⁶⁷

Voor de termijn tot vernietiging zijn er twee aanvangsmomenten, te weten: (1) drie maanden na de dag van verzending van het vonnis (art. 1064a lid 2, eerste zin, Rv) of, indien partijen depot zijn overeengekomen, drie maanden na de dag van nederlegging van het vonnis (art. 1064a lid 2, tweede zin, Rv) en (2) als het vonnis voorzien van een verlov tot tenuitvoerlegging aan de wederpartij wordt betekend, dan kan die partij, ongeacht het verstreken zijn van de voorgaande termijn, alsnog binnen drie maanden na deze betekening de vordering tot vernietiging instellen (art. 1064a lid 2, derde zin, Rv). Deze tweede termijn (uit de derde zin) bestond al in de huidige wet, maar was in het wetsvoorstel aanvankelijk weggelaten. Bij nota van wijziging is deze tweede termijn er weer in gekomen: 'Door deze tweede termijn wordt een extra bescherming ingebouwd voor de partij die wordt geconfronteerd met een verlov tot tenuitvoerlegging'.⁶⁸ Per abuis staat echter in de wet 'dan kan die partij, ongeacht het verstreken zijn van de termijn van drie maanden genoemd in de *vorige zin*, alsnog binnen drie maanden na deze betekening de vordering tot vernietiging instellen' (cursivering toegevoegd). Zo lijkt het alsof die tweede termijn slechts mogelijk is als partijen depot zijn overeengekomen, aangezien in de 'vorige zin' de termijn bij depot is opgenomen. Bedoeld was – naar wij mogen aannemen – ook te verwijzen naar de termijn in de eerste zin; er had dus moeten staan 'vorige zinnen'.

Voorts regelt art. 1065 lid 7 Rv een andere aanvangstermijn voor de vordering tot vernietiging als sprake is van een verzoek tot verbetering of aanvulling op de voet van art. 1060 en/of 1061 Rv.⁶⁹ De vordering tot vernietiging dient dan te worden ingesteld binnen drie maanden na de dag van verzending van een aanvullend of gecorrigeerd vonnis, dan wel binnen drie maanden na de schriftelijke mededeling van de afwijzing van het verzoek tot het wijzen van zo'n vonnis. En voor zover partijen depot zijn overeengekomen, dient de vordering

61. Zie ook art. 1062 lid 4 Rv (vernietiging brengt van rechtswege die van het verlov tot tenuitvoerlegging met zich).

62. Dit in aansluiting op art. 1065 lid 4 Rv (zie par. 4.3.4); cursivering toegevoegd.

63. Dit in aansluiting op art. 1065 lid 4 Rv (zie par. 4.3.4).

64. Art. 1064a Rv is nieuw en komt in de plaats van het huidige art. 1064 lid 2-5 Rv.

65. MvT, Kamerstukken II 2012/13, 33611, 3, BBB, p. 38.

66. NV II, Kamerstukken II 2013/14, 33611, 5, onder 3, p. 2.

67. Mij dunkt dat – gezien ook de woordkeuze van 'wordt geacht' – dit een onweerlegbaar wettelijk vermoeden is. Zie over onweerlegbare wettelijke vermoedens Pitlo/Rutgers & Krans 2014/41 en Asser 3 2013/299.

68. NvW, Kamerstukken II 2013/14, 33611, 6, 5L, p. 12-13.

69. Vgl. voor de gewone rechter art. 31 en 32 Rv.

tot vernietiging te worden ingesteld binnen drie maanden na depot van een aanvullend of gecorrigeerd vonnis, dan wel binnen drie maanden na de schriftelijke mededeling van de afwijzing van het verzoek tot het wijzen van zo'n vonnis. Nieuw aan dit zevende lid van art. 1065 Rv – naast de vanzelfsprekende aanpassing van de aanvangstermijn met de verzending – is dat ook de *verbetering* is opgenomen voor de verlenging van de aanvang van de vernietigingstermijn. De memorie van toelichting wijdt hieraan verder geen woorden, doch zonder uitleg kan dit nog wel eens tot verwarring leiden. De verlenging van de termijn ziet bij *aanvulling* thans slechts op de in art. 1065 lid 6 Rv bedoelde vernietigingsactie (samenloopregel), namelijk de vernietigingsactie op de grond dat het scheidsgerecht heeft nagelaten te beslissen over één of meer vorderingen of tegenvorderingen aan hun oordeel onderworpen, wat valt onder schending van de opdracht (art. 1065 lid 1 onder c Rv).

⁷⁰ De samenloopregel houdt in dat de vordering tot vernietiging op de voet van art. 1065 lid 1 onder c Rv, te weten schending van de opdracht op grond van het nalaten te beslissen op één of meer vorderingen of tegenvorderingen, slechts kan worden ingesteld indien een aanvullend vonnis is gewezen of een verzoek daartoe geheel of ten dele is afgewezen. Voor alle overige gronden tot vernietiging geldt (blijkens de parlementaire geschiedenis) – óók indien op de daarvoor geldende grond een aanvullend vonnis wordt gevraagd – de termijn van art. 1064 lid 3 Rv, dus ook voor de vernietiging op grond van de schending van de opdracht op een andere grond dan het nalaten te beslissen op één of meer vorderingen of tegenvorderingen. Aangenomen moet worden dat – ondanks het ontbreken van een soortgelijke samenloopregel – voor verbetering hetzelfde heeft te gelden voor wat betreft de termijn. De verlenging van de vernietigingstermijn geldt aldus slechts voor die gronden waarvoor het scheidsgerecht is gevraagd een verbeterd vonnis te wijzen. Voor de praktijk zie ik deze toevoeging wel als een verbetering, nu in deze gevallen niet tegelijkertijd zowel een vernietiging (art. 1065 Rv) als een verbetering (art. 1060 Rv) behoeft te worden verzocht. Eerst kan worden volstaan met een verzoek tot verbetering.

Voor zover een partij overlijdt binnen de vernietigingstermijn, verwijs ik naar art. 1072c lid 4 Rv, dat art. 341 Rv⁷¹ van overeenkomstige toepassing verklaart.

4.3.4 Gronden tot vernietiging

Art. 1065 lid 1 Rv bevat de gronden voor vernietiging. De enige wijziging in de gronden *sec* is dat grond e 'in strijd met de openbare orde of de goede zeden' is ingekort tot 'in strijd met

de openbare orde', omdat in de term openbare orde de goede zeden al besloten liggen.⁷²

In art. 1065 lid 3 Rv, inzake de rechtsverwerking bij grond b (het scheidsgerecht is in strijd met de daarvoor geldende regelen samengesteld), is een verwijzing naar art. 1028 lid 2 Rv toegevoegd inzake het tijdig bezwaar aantekenen bij een bevoorrechte positie van een van de partijen bij de benoeming van arbiters (zie par. 3.2.3).

Het nieuwe art. 1065 lid 4 Rv verbindt nadere voorwaarden aan vernietiging op grond van schending van de opdracht. Deze grond kan niet tot vernietiging leiden 'indien het niet houden aan de opdracht niet van ernstige aard is'. Volgens de memorie van toelichting is daarvan sprake als de schending van de opdracht van substantiële betekenis is. De uitspraak had met andere woorden anders kunnen uitvallen wanneer de arbiters zich aan hun opdracht hadden gehouden. Met de thans geldende jurisprudentie, waarin is bepaald dat de rechter terughoudendheid moet betrachten bij zijn onderzoek of er grond tot vernietiging bestaat en dat hij slechts in *sprekende gevallen* dient in te grijpen in arbitrale beslissingen,⁷³ zie ik hierin niet een echte verzwaring van vernietigingseisen. De memorie van toelichting vermeldt voorts nog dat de partij die zich op de schending van de opdracht beroept, een redelijk belang bij de daarop gebaseerde vordering moet hebben.⁷⁴ Evenmin kan deze grond tot vernietiging leiden 'indien de partij die deze aanvoert heeft nagelaten ter zake bezwaar te maken overeenkomstig artikel 1048a Rv'. Het nieuwe art. 1048a Rv⁷⁵ regelt de rechtsverwerking en bepaalt onder meer dat een partij die weet of redelijkerwijs behoort te weten dat wordt gehandeld in strijd met de opdracht, zonder daartegen tijdig bezwaar aan te tekenen, het recht verliest zich daarop later alsnog te beroepen.

4.3.5 Remission

Art. 1065a Rv is geheel nieuw en regelt de *remission*,⁷⁶ ofwel terugverwijzing naar het scheidsgerecht. De mogelijkheid tot terugverwijzing draagt ertoe bij dat vernietiging van een arbi-

70. Zie hierover mijn annotatie bij Rb. Amsterdam 21 december 2012, JBPr 2012/73.

71. Art. 341 Rv verleent erfgenamen of rechtverkrijgenden van een in het ongelijk gestelde en gedurende de loop van de termijnen overleden partij enig respijt. Zij kunnen binnen drie maanden na het overlijden of binnen een maand na afloop van de termijn nog in beroep komen tegen de beslissing waarbij de overleden partij in het ongelijk is gesteld.

72. MvT, Kamerstukken II 2012/13, 33611, 3, CCC, p. 39. Aansluiting is tevens gezocht bij art. 1076 lid 1 onder B Rv, de UNCITRAL Model Law en de New York Convention. Met de wijziging is tevens de onbedoelde suggestie dat in Nederland een stringenter criterium zou gelden, weggenomen, aldus de MvT.

73. Zie HR 9 januari 2004, NJ 2005/190, JBPr 2004/31 (Nannini/SFT Bank), r.o. 3.5.2. Zie voorts voor de terughoudende opstelling t.a.v. de toepassing van vernietigingsgronden HR 22 december 2006, NJ 2008/4, JBPr 2007/35 (Kers/Rijpma), r.o. 3.3 en HR 25 mei 2007, NJ 2007/294 (Spaanderman/Anova), r.o. 3.5, en voor de terughoudende opstelling in het onderzoek naar vernietigingsgronden HR 17 januari 2003, NJ 2004/384, JBPr 2003/38 (IMS/Modsaf), r.o. 3.3.

74. MvT, Kamerstukken II 2012/13, 33611, 3, CCC, p. 39.

75. Art. 1048a Rv luidt: 'Een partij die in het geding is verschenen maakt zonder onredelijke vertraging bezwaar bij het scheidsgerecht met een afschrift aan de wederpartij zodra zij weet of redelijkerwijs behoort te weten dat is gehandeld in strijd met of is nagelaten te handelen overeenkomstig enige bepalingen van de tweede afdeling van deze titel, de overeenkomst tot arbitrage dan wel een opdracht, beslissing of maatregel van het scheidsgerecht. Laat een partij dit na, dan vervalt het recht daarop nadien, in het arbitraal geding of bij de gewone rechter, alsnog een beroep te doen.'

76. Deze bepaling is gebaseerd op art. 34 lid 4 UNCTIRAL Model Law.

traal vonnis ook echt een *ultimum remedium* is. Ingevolge art. 1065a lid 1 Rv kan het gerechtshof op verzoek⁷⁷ van een partij, of uit eigen beweging, de vernietigingsprocedure schorsen voor een door het gerechtshof te bepalen termijn om het scheidsgerecht in staat te stellen de grond tot vernietiging ongedaan te maken door het heropenen van het arbitraal geding dan wel door het nemen van een andere maatregel als het scheidsgerecht geraden acht. Het gerechtshof heeft ter zake een discretionaire bevoegdheid. Het is aldus niet verplicht tot terugverwijzing. Art. 1065a lid 2 Rv bepaalt dat het scheidsgerecht, voordat het beslist over de terugverwijzing, partijen in de gelegenheid stelt te worden gehoord. De ambtshalve terugverwijzing zal mijns inziens slechts mogen plaatsvinden op gronden tot vernietiging die door partijen naar voren zijn gebracht, behalve als er strijd met de openbare orde bestaat. Terugverwijzing is volgens de memorie van toelichting echter niet mogelijk als sprake is van schending van de openbare orde of als een overeenkomst tot arbitrage ontbreekt.⁷⁸ Het had naar mijn mening beter geweest in de *wet* te bepalen dat terugverwijzing niet mogelijk is bij het ontbreken van een geldige arbitrageovereenkomst.⁷⁹ Ook over de vraag of nu wel of niet terugverwijzing mogelijk zou moeten zijn in geval van strijd met de openbare orde valt te twisten.⁸⁰ Tegen de beslissing van het gerechtshof tot terugverwijzing of tegen de afwijzing van het verzoek tot terugverwijzing staat geen hogere voorziening open (art. 1065a lid 1 *in fine* Rv). Door de terugverwijzing herleeft de bevoegdheid van het scheidsgerecht.⁸¹ Zo nodig worden nieuwe arbiters benoemd. Indien het scheidsgerecht van oordeel is dat de grond tot vernietiging ongedaan kan worden gemaakt, wijst het een dienovereenkomstig arbitraal vonnis, dat in de plaats komt van het vonnis waarvan vernietiging is gevorderd (art. 1065a lid 3 Rv). De nota van wijziging vermeldt nog – mijns inziens terecht – dat het scheidsgerecht tot een ander oordeel kan komen dan in het (eerdere) arbitraal vonnis.⁸² Dit verruimt de mogelijkheden tot *remission* aanzienlijk. Afhankelijk van het gebrek dat hersteld zal moeten worden, zal de terugverwijzingsprocedure (de procedure bij het scheidsgerecht na terugverwijzing) mijns inziens van omvang verschillen.⁸³ Het nieuwe arbitrale vonnis zal vervol-

gens aan het gerechtshof worden voorgelegd. Art. 1065a lid 4 Rv bepaalt dat na de schorsing van de vernietigingsprocedure het gerechtshof beslist overeenkomstig hetgeen het, de omstandigheden in aanmerking genomen, passend acht. Ook hierover worden partijen wederom gehoord (art. 19 Rv), aldus de memorie van toelichting. Het gerechtshof zal in ieder geval toetsen of de grond tot vernietiging is weggenomen. Wederom een terugverwijzing – hoewel de wet daaraan strikt genomen niet in de weg staat – ligt niet voor de hand.⁸⁴ Terugverwijzing lijkt bij uitstek geschikt voor herstel van een motiveringsgebrek,⁸⁵ ofschoon dat op grond van de strenge jurisprudentie ter zake niet veel voor zal komen.⁸⁶ Het is hier niet de plaats om nader in te gaan op overige gronden die in aanmerking zouden kunnen komen voor terugverwijzing.⁸⁷ De regeling laat nog wel de nodige vragen open, zoals de vraag of de terugverwijzing bij tussenvonnis geschiedt, en de vraag of het gerechtshof in het tussenvonnis dan nadere instructies voor het scheidsgerecht opneemt. Er is mijns inziens in dezen een belangrijke rol weggelegd voor het gerechtshof. Naar verwachting zal het gerechtshof het vooral praktisch aanpakken en niet al te licht tot terugverwijzing overgaan. Terugverwijzing zal ook pas geschieden als – na de strenge toets dienaangaande⁸⁸ – daadwerkelijk vernietigingsgronden bestaan.⁸⁹

4.3.6 Partiele vernietiging

Het vernieuwde art. 1065 lid 5 Rv biedt een verruiming van de mogelijkheid tot partiële vernietiging: ‘Betreft een grond voor vernietiging slechts een deel van het arbitraal vonnis, dan wordt het niet vernietigd voor het resterende deel, voor zover dit, gelet op de inhoud en strekking van het vonnis, niet in onverbrekelijk verband met het te vernietigen deel staat.’ Wet- telijk was partiële vernietiging al mogelijk bij een vernietiging op grond c (schending van de opdracht) en een en ander werd op grond van jurisprudentie ook al mogelijk geacht voor zover het grond a, het ontbreken van een arbitrageovereenkomst, betrof.⁹⁰ Thans is de partiële vernietiging dus voor alle gronden mogelijk en voorkomt het de vernietiging van het gehele vonnis.

77. Aangenomen moet m.i. worden dat dit een informeel verzoek betreft.

78. Zie MvT, Kamerstukken II 2012/13, 33611, 3, DDD, p. 40.

79. Idem G.J. Meijer & A.I.M. van Mierlo, Aantasting van arbitrale vonnissen, WPNR (2014) 7003, par. 3.3 (c).

80. Zo wordt geopperd dat in geval van strijd met Europese regelgeving of een eenvoudig te herstellen gebrek in het horen van partijen juist wel terugverwijzing mogelijk zou moeten zijn. Zie voor het eerste geval Meijer & Van Mierlo 2014, par. 3.3 (c), en zie Snijders 2013, par. 4m, over het gebrek in hoor en wederhoor. Vgl. ook N. Peters & B. van Zelst, *Remission* in de nieuwe arbitragewet, TCR 2013, afl. 4, par. 3.7.2.

81. Bij NvW (Kamerstukken II 2013/14, 33611, 6, 5H, p. 11) is in art. 1058 lid 3 Rv eveneens art. 1065a Rv toegevoegd. Ingevolge art. 1058 lid 3 Rv zal de opdracht van het scheidsgerecht eindigen door verzending van het laatste eindvonnis aan partijen, of indien partijen depot zijn overeengekomen, door de nederlegging ter griffie van de rechtbank, onverminderd de terugverwijzing, verbetering of aanvulling.

82. NvW, Kamerstukken II 2013/14, 33611, 6, 5H, p. 11.

83. Vgl. hiertoe ook de procedure tot aanvulling op de voet van art. 1061 Rv. Zie hiertoe ook I.P.M. van den Nieuwendijk, *Aanvulling van arbitrale vonnissen*, TvA 2002, afl. 1, p. 3 e.v., par. 6.3.3.

84. MvT, Kamerstukken II 2012/13, 33611, 3, DDD, p. 41.

85. Ik bepleit overigens dat het aanvullen van de motivering ook mogelijk moet zijn op grond van de aanvulling van het arbitraal vonnis op de voet van art. 1061 Rv. Zie hiertoe I.P.M. van den Nieuwendijk, *Aanvulling van de motivering; het meerdere dus ook het mindere!*, in: Piet Sanders: Een honderdjarige vernieuwer, Den Haag: Boom Juridische Uitgevers 2012, p. 233-242.

86. Zie HR 25 februari 2000, NJ 2000/508 (Benetton International/Eco Swiss China Time), r.o. 3.3, HR 9 januari 2004, NJ 2005/190, JBPr 2004/31 (Nannini/SFT Bank), r.o. 3.5.2 en HR 22 december 2006, NJ 2008/4, JBPr 2007/35 (Kers/Rijpma), r.o. 3.3.

87. Zie over de *remission* voorts Meijer & Van Mierlo 2014, par. 3.3 (c), J.W. Bitter & R. Schellaars, *De tuitvoerlegging, vernietiging en herroeping van arbitrale vonnissen naar huidig en naar wordend recht*, TvA 2013/37 en Peters & Van Zelst 2013, p. 117-127.

88. Zie par. 4.3.4 en voetnoot 73.

89. Wellicht zal de rechter bij twijfelgevallen van gronden tot vernietiging wel iets eerder terugverwijzen dan daadwerkelijk vernietigen.

90. Zie HR 20 januari 2006, NJ 2006/77 (ASB Grunland en ASB Greenworld/Sagro), JBPr 2006/43 m.nt. I.P.M. van den Nieuwendijk, met name par. 6, waar ik reeds (met voorbeelden) bepleit dat partiële vernietiging ook bij de overige gronden mogelijk moet zijn.

4.3.7 Cassatie

In art. 1064a lid 5 Rv is vastgelegd dat tegen een uitspraak in een vernietigingsprocedure (dat wil zeggen een toe- of afwijzing op de vordering tot vernietiging) cassatie openstaat en dat partijen de mogelijkheid tot cassatie kunnen uitsluiten, tenzij het gaat om een arbitrage waarin een consument partij is.⁹¹

4.3.8 Gevolgen vernietiging

Art. 1067 Rv bepaalt dat zodra het arrest waarbij een arbitraal vonnis is vernietigd onherroepelijk is geworden, de bevoegdheid van de gewone rechter herleeft bij vernietiging op grond van het ontbreken van een geldige arbitrageovereenkomst. Bij vernietiging op een andere grond blijft – anders dan voorheen – de overeenkomst tot arbitrage van kracht,⁹² tenzij partijen anders zijn overeengekomen. De bevoegdheid van de overheidsrechter na vernietiging wordt hiermee dus verder ingeperkt. Dit is met name voor internationale arbitrages als een vooruitgang te beschouwen nu wordt voorkomen dat in deze arbitrages de zaak bij de rechter van het land van de ene partij of de andere partij terecht zou komen.⁹³ Zie voor de vraag van stuiting en verjaring van een rechtsvordering na vernietiging art. 3:316 en 3:319 BW (zie ook par. 2.4⁹⁴).

4.4 Herroeping

In art. 1068 Rv is het buitengewone rechtsmiddel van herroeping geregeld. Herroeping is slechts mogelijk op grond van bedrog, valse bescheiden en achtergehouden bescheiden (art. 1068 lid 1 Rv).⁹⁵ De vordering tot herroeping moet binnen drie maanden nadat het bedrog of de valsheid in geschrifte bekend is geworden of een partij de nieuwe bescheiden in handen heeft gekregen, worden aangebracht voor het *gerechtshof* (voorheen was dit de rechtbank) van het ressort waarin de plaats van arbitrage is gelegen (art. 1068 lid 2 Rv). De memorie van toelichting meldt dat – aangezien de wet spreekt van ‘vordering’ tot herroeping – de procedure wordt ingeleid met een dagvaarding die voldoet aan de eisen van art. 111 Rv en verder wordt gevoerd op de wijze als in de tweede titel van het Eerste Boek is bepaald.⁹⁶ Verder worden art. 1066 Rv (betreffende de mogelijkheid tot schorsing van de tenuitvoerlegging), art. 1065a Rv (betreffende de *remission*; zie par. 4.3.5) en art. 1067 Rv (betreffende de al dan niet herleving van de bevoegdheid van de gewone rechter; zie par. 4.3.8) van overeenkomstige toepassing verklaard (zie art. 1068 lid 2 en 3 Rv). Tot slot is het bepaalde in art. 1072c Rv (zie par. 4.3.3) ook van toepassing op herroeping.

5 Overgangsrecht

Art. IV bevat de overgangsregeling en is van dwingend recht. Ingevolge art. IV lid 1 is de nieuwe wet van toepassing op arbitrages die aanhangig zijn geworden op of na 1 januari 2015. Ingevolge art. IV lid 3 is de nieuwe wet ook van toepassing op zaken die bij de gewone rechter aanhangig zijn gemaakt (door het uitbrengen van een dagvaarding of indienen van een verzoekschrift), voor zover het arbitrage betreft die zijn aangevallen op of na 1 januari 2015. Uit de overige bepalingen van het overgangsrecht (art. IV lid 2 en 4) blijkt dat voor de rest van de gevallen de oude arbitragewet van toepassing blijft. Als gevolg van deze overgangsregeling zullen we nog geruime tijd van doen hebben met de oude arbitragewet; dit geldt ook voor de gewone rechter, zowel wat betreft bevoegdheidskwesties als in zijn assisterende en controlerende rol.

6 Slot

In de inleiding heb ik opgemerkt dat een van de maatregelen voor de vernieuwing van de arbitragewet was de meer gerichte inzet van de gewone rechter en de verbetering van de efficiëntie van gerechtelijke procedures met betrekking tot arbitrage. We hebben kunnen zien dat inderdaad her en der in de verschillende rollen van de gewone rechter de bevoegdheid wordt ingeperkt. Dit komt mij juist voor, nu – als eenmaal voor arbitrage is gekozen – ook het scheidsgerecht zo veel als mogelijk zelf moet kunnen afdoen. De arbitrageovereenkomst blijft ook zo veel als mogelijk overeind (vergelijk art. 1029 lid 5, 1052 lid 5 en 1067 Rv). Ofschoon de gewone rechter tot op heden terughoudend was wat betreft de anticipatie op bepalingen van het Voorontwerp Van den Berg⁹⁷ of het Wetsvoorstel Modernisering Arbitragerecht,⁹⁸ zal dat na de inwerkingtreding van de nieuwe arbitragewet, voor de zaken waarvoor de nieuwe arbitragewet dan nog niet geldt, wellicht anders zijn. Advocaten zullen in ieder geval de grenzen opzoeken. De toekomst zal ons leren hoe de gewone rechter hiermee om zal gaan.

91. Dit heeft de Hoge Raad reeds overwogen in HR 4 juni 2010, NJ 2010/312 (Euroland c.s./Gilde c.s.).

92. Voor zover de meest gereede partij wederom een arbitrage aanhangig maakt, zal hiertoe een nieuw scheidsgerecht worden samengesteld.

93. Vgl. Meijer 2013, par. 7c.

94. Zie in het bijzonder voetnoot 37.

95. De term ‘bescheiden’ was voorheen ‘stukken’. Deze wijziging hangt samen met art. 1040 Rv, betreffende de overlegging van bescheiden. Zie over de term ‘bescheiden’ MvT, Kamerstukken II 2012/13, 33611, 3, X, p. 19.

96. Een en ander stond eerst in de wet, maar is geschrapt en naar de MvT verwezen.

97. Prof. mr. A.J. van den Berg heeft destijds het initiatief genomen tot voorstellen tot wijziging van de arbitragewet. Zijn voorstellen zijn in een werkgroep van arbitragespecialisten besproken. Dat heeft uiteindelijk – na een speciaal daarvoor georganiseerd symposium op 19 mei 2005 – geresulteerd in een voorontwerp en bijbehorende toelichting (‘Voorontwerp Van den Berg’), wat op 21 december 2006 reeds aan de Minister van (toen nog) Justitie is aangeboden (zie Special TvA 2005).

98. Zie bijv. HR 5 december 2008, NJ 2009/6 (Güris/Bursa), Rb. Amsterdam 4 juni 2009, JBPr 2009/60 m.nt. I.P.M. van den Nieuwendijk, zie ook de annotatie onder nr. 13, HR 21 september 2012, NJ 2013/431 (Van Marum/Wolff) en Rb. Den Haag 18 december 2013, ECLI:NL:RBDHA:2013:16937.